

IDEER

ANITA BRENNER (1905-74) var en jødisk forfatter som dedikerte sitt liv til å bedre forståelsen for sitt fødeland, Mexico, i sitt andre hjemland, USA. I disse dager løftes hennes navn fram igjen i forbindelse med en

rekke utstillinger med fokus på latinamerikansk kunst fordelt på 60 gallerier i det sørlige California. Noe som viser Brennes viktige rolle i sin samtid og ar hun fortsatt blir sett på som en viktig kulturformidler.

DATTER AV TO LAND, BORG

Når 20 gallerier fra Latin-Amerika arrangerer utstilling over sin felles kunstneriske arv er det ett navn som bør tiltrekke seg spesiell oppmerksomhet.

D ANITA BRENNER

FREDRIK GIERTSEN
Litteraturviter og skribent

Og navnet er Anita Brenner, men hvem var hun? Brenner ble født i 1905 i Aguascalientes, en by i det sentrale Mexico. Faren hennes var en jødisk emigrant fra Latvia. Under den langvarige meksikanske revolusjonen (1910-20), flyttet familien fram og tilbake mellom fødelandet og Texas, og senere alternerte hun selv mellom Mexico By og New York, to storbyer med betydelige jødiske miljøer som ga henne tilflukt fra datidens antisemittisme.

Utdannelsen – en doktorgrad i antropologi – fikk hun på Columbia, og hun gled raskt og naturlig inn i en rolle som offentlig intellektuell. Til tross for sitt identitære utenforskap rettet hun det meste av sin oppmerksomhet mot de meksikanske urfolkens kultur, kalt *indigenismo*, og hun arbeidet utrettelig for at folk i USA skulle få en bedre forståelse av Mexicos historie og kultur.

DA ROEN IGJEN SENKET SEG etter revolusjonen hadde det oppstått en bevegelse kalt «el renacimiento mexicano» – den meksikanske renessansen. Det var Brenner selv som fant på denne betegnelsen, som første gang dukket opp i hennes debutbok, *Idols Behind Altars* fra 1929. Her utforsker forfatteren det hun så på som en mer autentisk, jordbunden kultur gjemt bak Mexicos iberokatolske fasade, noe som var et typisk trekk ved hele denne tydelig venstrevidde avantgarden.

Både Brenner, og kunstneren Diego Rivera, mobiliserte for å få president Cárdenas til å gi asyl til Leo Trotskij som var i ferd med å bli presset ut av Norge. Men hun sto opp mot Stalin, særlig det sovjetiske hemmelige politiets bestrebelsler på å presse

anarkistene under den spanske borgerkrigen i 1936-39.

TIL TROSS FOR sitt noe omflakkende liv, fordelt mellom to land, fortsatte Anita Brenner å tale Mexicos sak og promotere landets kultur. Hennes fjerde og nest mest kjente bok het *The Wind that Swept Mexico* (1943), den første helhetlige framstillingen av det revolusjonære tiåret som hadde preget hennes barndom. Det var også første gang noen hadde gjengitt det meksikanske perspektivet på disse hendelsene i USA, der store deler av pressen hadde inn tatt en klar anti-meksikansk holdning.

CALIFORNIA – åstedet for utstillingene som omtales her – var jo en del av Mexico fram til 1847, og ikke-hvite (hovedsakelig *hispanics*) utgjorde samlet sett flertallet i L.A. fram til 1870-tallet. Etter det store krakket i 1929 ble mellom en halv og to millioner meksikanere utvist fra USA, uten hensyn til at mange av dem hadde statsborgerskap. De ble også i økende grad utsatt for rasistisk motiverte angrep fra politiet, noe som toppet seg under de berømtelige «Zoot Suit Riots» i 1943. Men før 1990 var det igjen blitt flere *hispanics* enn hvite i byen, og i dag utgjør de over halvparten av befolkningen.

INGEN BY UTENFOR MEXICO har flere innbyggere derfra enn nettopp Los Angeles. Selv om Brenner selv ikke hadde noe spesielt forhold til denne englenes by, er det nå altså en utstilling der dedikert til henne under navnet «Another Promised Land: Anita Brenner's Mexico». Den finner sted på Skirball, et jødisk kultursenter i bydelen Brentwood. Det overordnede arrangementet – kalt «PST LA/LA», kort for «Pacific Standard Time Los Angeles/ Latin America» – er spredt rundt på hele 60 forskjellige gallerier og pop-ups i det sørlige California.

Her kan vi bivåne et utall verk fra år 1900 og fram til i dag utført av mange av regionens største kunstnere. Fra Brenners samtidige kan man – ved siden av ekteparet Diego Rivera og Frida Kahlo – gjøre seg kjent med storheter som David Siqueiros, José Clemente Orozco og Jean Charlot, samt fotografene Tina Modotti, Edward Weston

STO SAMMEN: Både Anita Brenner, og kunstneren Frida Kahlo, mobiliserte for å få president Cárdenas til å gi asyl til Leo Trotskij som her ankommer Mexico sammen med sin kone (t.v.) som var i ferd med å bli presset ut av Norge. FOTO: NTB SCANPIX

og David Glusker. De tilhørte alle Brenners omgangskrets, og sistnevnte ble hennes ektemann.

AV DISSE BLE Rivera, Siqueiros og Orozco kalt *los tres grandes* – «de tre store». Rivera og Siqueiros befant seg på 1920-tallet i Paris, og det var som kjent stedet å være på den tiden, ikke minst for unge, dyktige kunstnere. Men så hadde det seg slik at en av revolusjonens politikere, filosofen José Vasconcelos, akkurat da innehadde posisjonen som utdanningsminister. Han skulle senere bli en av det moderne Mexicos mest kontroversielle og innflytelsesrike personligheter, men på dette tidspunkt var han opptratt av *el renacimiento mexica-*

no.

Han ønsket seg en kunst som appellerte til massene, helst i form av store veggmalerier – men det var ingen som ville male dem, så han måtte bruke statens penger på å lokke noen av sine landsmenn hjem fra utlendighet. Rivera hadde bodd i Europa i 18 år, og ville ikke tilbake, men Vasconcelos ga ham midler til å besøke Italia på veien hjem, og i møte med det beste av dette landets freskomalere – Giotto, Uccello, Francesca – gjennomgikk han en kunstnerisk omvendelse. Han forlot den elitistiske kubismen til fordel for den mer folkelige stilen og didaktiske teknikken som han forbindes med nå, akkurat som Vasconcelos hadde forutsett.

DEN MEKSIKANSKE renessansen var en kunstnerisk bevegelse som dominerte Mexico i de to tiårene fra revolusjonens slutt i 1920 til den andre verdenskrigs begynnelse. Dens fremste uttrykk var politiske og folkelige veggmalier, særlig de til Diego Rivera (bildet), David Siqueiros og José Clemente Orozco.

D TWITTER

Sønn om innvandringsdebatt på #polkqvart: - Kommer de to til å miste jobben? Jeg: - Nei.... Hvorfor? Sønn: - De krangler på radioen! Jeg: Det er politikk, bare. Sønn: - Serr??

Froy Gudbrandsen @FGudbrandsen

ER AV INGEN

BRENNER: Antia var forfatter, politisk engasjert og kulturformidler som nå vies stor oppmerksomhet i USA. FOTO: TINA MODOTTI.

DEN STORE DIEGO: Diego Rivera var også en nær venn av Brenner. FOTO: NTB SCANPIX

DEN STORE: Fotografen Edward Weston var en nær venn av Brenner. FOTO: NTB SCANPIX

BÅDE BRENNER, OG KUNSTNEREN DIEGO RIVERA, MOBILISERTE FOR Å FÅ PRESIDENT CÁRDENAS TIL Å GI ASYL TIL LEO TROTSKIJ SOM VAR I FERD MED Å BLI PRESSET UT

HISTORIEN OM SIQUEIROS var ikke så ulik, for Vasconselos måtte telegrafere ham en billett hjem via ambassaden i Roma da han hadde brukt opp alle pengene sine. Men for José Clemente Orozco var det annerledes. Han hadde vært for fattig til å dra noe sted, og kunstnerisk sett hørte han hjemme i de laveste sirkler, bestående av folketeatre, strippeklubber og tegneserier, alt det meksikanerne kaller *pelado*. Men Vasconselos' prosjekt trengte en ting til, nemlig det indianske, og her kommer Brenner inn igjen. I meksikansk kunst står urbefolkningen ofte i opposisjon til det spanske, og det var gjerne indianerkvinnen som var det foretrukne symbolet på nasjonal oppvåkning, trass og uavhengighet.

Og dette skulle vedvare, for da *chicano*-bevegelsen i USA – riktignok i skyggen av de mer kjente, svarte borgerrettsforkjemperne – på 1960-tallet organiserte seg på vegne av landets *hispanics*, oppsto det en egen kunstform kalt «chicano art», og den bygget på to elementer, nemlig en retur til *el renacimiento mexicano* og en romantisering av det pre-kolombianske uttrykk.

ANITA BRENNER DØDE i en bilulykke på vei hjem til Aguascalientes i 1974. Hennes datter, Helena, har skrevet en bok om hennes liv, kalt *Anita Brenner: A Mind of her own*. Her kan vi lese mer om denne jødiske kvinnen som var så delaktig i å forme Mexicos identitet til det den er i dag.

D WANDRUPS UTVALGTE

FREDRIK WANDRUP
fwa@dagbladet.no

USA i kikkertsiktet

DVD: USA er blant mye annet konspirasjonenes og paranoiaens hjemland. Arven etter attentatet mot president Kennedy i Dallas lever sitt eget liv i amerikansk populærkultur.

TV-serien «Shooter» bygger på romanen til Stephen Hunter fra 1993 og filmen fra 1993, med Mark Wahlberg. Første sesong er ute på DVD i Norge. Andre sesong ble sendt i USA i fjor, og en tredje er ventet i løpet av året.

Som en slags blanding av Bourne-filmene og den klassiske serien «The Fugitive» forteller denne første sesongen om en skarpskytter fra hæren som blir lurt og havner som anklaget for et snikmord. Russiske bakmenn og amerikanske forrædere står bak. Vår helt blir tatt, men klarer å rømme og må avsløre de virkelige skurkene på egenhånd.

En kikkertsikte-thriller med stigen- de spenning. Ryan Phillippe («Damages», «Secrets and Lies») passer utmerket i hovedrollen.

D DIKTET

Redigert av: TOM STALSBERG
tst@dagbladet.no

FOTO: TOM STALSBERG

jeg finner ut av det

noen ganger
tenker jeg
det er noe galt
med meg
andre ganger
tenker jeg
det er noe veldig
riktig med meg
jeg finner ut av det

KRISTIAN BERGQUIST

Fra den nye samlingen «Sitt hos meg»
(Forlaget Oktober 2018)